

Концептуальні підходи до міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами

АНОТАЦІЯ. З урахуванням ключових тенденцій інтернаціоналізації вищої освіти комплексно охарактеризовано існуючі концептуально-технологічні підходи до організації та реалізації міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами із проведенням міжнародної акредитації на основі системи якості освіти. Визначено пріоритетні стратегії інтернаціоналізації вищої освіти та види міжнародного академічного співробітництва між університетами з надання освітніх послуг. Обґрунтовано, що найвагомішим проявом інтернаціоналізації вищої освіти є міжнародне співробітництво між університетами щодо надання освітніх послуг, а найвищим рівнем інтернаціоналізації цього сервісу є спільні освітні програми. Здійснено комплексний аналіз вимог міжнародної акредитації до спільних освітніх програм на основі системи вдосконалення якості освіти, доведено її переваги та охарактеризовано відмінні риси, що впливають на вибір та обґрунтування стратегії міжнародного співробітництва, маркетинг та брендинг окремих програм. Конкретизовано технологію міжнародної акредитації спільних програм. Окрему увагу приділено практичній складовій започаткування програм спільних дипломів між українськими та іноземними ВНЗ. Проаналізовано досвід спільних магістерських програм ДВНЗ «Київський національний економічний університету імені Вадима Гетьмана» та бізнес-школи Університету Редлендс, Каліфорнія, США.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Концептуальні підходи, інтернаціоналізація, стратегії інтернаціоналізації, міжнародна акредитація, програми спільних дипломів, міжнародне академічне співробітництво, якість вищої освіти.

Вступ

Глобалізація і інтернаціоналізація в сфері освіти викликані зростаючою потребою в міжнародній економічній діяльності, міжкультурному порозумінню, викликаними глобальним характером світових процесів і засобів обміну знаннями, технологіями та інформацією, і являє собою об'єктивний процес, що динамічно розвивається.

Врахування тенденцій інтернаціоналізації у сфері вищої освіти, визнання освітніх програм шляхом міжнародної акредитації, у тому числі й регіональної, обумовлюють розвиток співробітництва між

¹ **Оболенська Тетяна Євгенівна** – доктор економічних наук, професор кафедри міжнародної торгівлі, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Сфера наукових інтересів: управління міжнародним маркетингом, маркетинг у сфері освітніх послуг. Електронна адреса: obolenska1@gmail.com

Циркун Олена Ігорівна – директор інститут англійських програм ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Сфера наукових інтересів: дослідні університети світового класу, інноваційні стратегії вищих навчальних закладів, інтернаціоналізація вищої освіти. Електронна адреса: tsyrkun@kneu.edu.ua

вищими навчальними закладами на визнаних у світі засадах якості вищої освіти.

Важливі аспекти проблеми міжвузівського співробітництва на основі тенденції інтернаціоналізації вищої освіти, сучасних вимог до якості вищої освіти та міжнародної акредитації освітніх програм висвітлені в наукових працях вітчизняних (Н. Авшенюк², В. Андрущенко³, В. Загорський⁴, К. Корсак⁵, В. Кремень⁶, В. Луговий⁷, І. Мотунова⁸, А. Сбруєва⁹, В. Солощенко¹⁰) і зарубіжних дослідників (Ф. Альтбах¹¹, Дж. Найт¹², Т. Уеллі¹³).

Разом з тим потребують адекватного висвітлення новітні види міжнародного академічного співробітництва, зокрема створення спільних акредитованих освітніх програм у різних галузях знань. Тому метою даного дослідження є конкретизація концептуальних підходів щодо організації та реалізації міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами з впровадження спільних акредитованих освітніх програм з урахуванням тенденцій інтернаціоналізації вищої освіти.

Сучасні форми інтернаціоналізації вищої освіти, види міжнародного академічного співробітництва та стратегії його розвитку

Інтернаціоналізація вищої освіти набуває рис якісно нового етапу — інтеграції, яка накопичує потенціал для вирішення триєдиного завдання: досягнення такого рівня вищої освіти, який відповідав би по-

² Авшенюк Н. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / Н. Авшенюк // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 468. – С. 3-11.

³ Андрущенко В. Академічна мобільність: проблема реалізації в Україні і в світі / В. Андрущенко, В. Молодиченко // Вища освіта України. – 2010. – No 1. – С. 34-42.

⁴ Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах [Текст] : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / кол. авт. ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 136 с. – ISBN 978-966-8687-97-6.

⁵ Корсак К. Нове століття – нова вища освіта: аспекти трансформації змісту вищої освіти у сучасному світі та в Україні, шляхи вдосконалення вищої освіти з переходом її до багатоступеневої структури / К. Корсак // Вища школа. – 2001. – No 3/4. – С. 62-71.

⁶ Кремень В. Г. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М. Ф. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин ; [за ред. В. Г. Кременя]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 382 с.

⁷ Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Вісник АПН України – 2009. – No 2. – С. 14-27.

⁸ Мотунова І. Г. Університет як простір міжкультурного діалогу / І. Мотунова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – No 2. – С. 177-186.

⁹ Сбруєва А. А. Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми / А. А. Сбруєва // Педагогічні науки. – Суми : СумДПУ, 2001. – С. 157-167.

¹⁰ Солощенко В. М. Інтернаціоналізація університетської освіти: досвід німецькомовних країн / В. Солощенко. – Суми : Мрія, 2012. – 176 с.

¹¹ Altbach, P. G. Globalization and the university: Realities in an unequal world. / In J. J. F. Forest and P. G. Altbach (Eds.) // International handbook of higher education (p. 121-139). Dordrecht, The Netherlands: Springer.

¹² Knight J. Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales / J. Knight // Journal of Studies in International Education. – Amsterdam : SAGE Publications, Spring, 2004. – Vol. 8, No 1. – P. 5-31

¹³ Whalley T. Best practice guidelines for internationalizing the curriculum [Electronic resource] / T. Whalley. – URL : <http://www.jcu.edu.au/office/tld/teachingsupport/documents/Whalley-Best-Practice.pdf>.

требам сучасного міжнародного соціуму; вирівнювання рівня національних освітніх систем; підготовки кваліфікованих кадрів для національної економіки.

За змістом інтеграція вищої освіти є всебічне зближення національних освітніх систем, їх взаємодоповнюваність, перетворення вищої освіти в світову відкриту соціальну систему з цивілізаційними цінностями і цілями, нежорстким зв'язком між її компонентами та елементами, системністю самих елементів і варіативністю нормативного регулювання.

Найвідоміша форма інтернаціоналізації вищої освіти — це мобільність студентів — збільшення кількості студентів, які навчаються за кордоном. Причиною зростання чисельності студентів, що навчаються за кордоном, все більше є ринкові процеси¹⁴. Міжнародний ринок освітніх послуг перетворюється на сектор економіки, що стрімко розвивається, центральними елементами якого є міжнародний маркетинг університетів і освітніх програм, що мають міжнародну акредитацію.

Другою за важливістю формою інтернаціоналізації вищої освіти можна вважати мобільність науковців (аспірантів і докторантів)¹⁵ і викладацького складу, що обумовлена як освітньою, так і дослідною діяльністю. Сутність глобалізаційних і інтеграційних процесів у сфері вищої освіти та особливості їх форм для вищої освіти України розглянуті, відповідно, у працях дослідників О. Хомерікі¹⁶ та О. Чабала¹⁷.

З точки зору інтернаціоналізації вищої освіти визначальними можна виокремити такі стратегії, прийняті Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 2004 р.¹⁸:

- Стратегія взаємопорозуміння (*the mutual understanding approach*), побудована на загально визнаній цінності академічної співпраці, інституційного партнерства та взаємообміну;
- Стратегія отримання прибутку (*the revenue-generating approach*), в рамках якої країни пропонують свої освітні послуги повністю на платній основі;

¹⁴ Мешко Н.П., Присвітла О.В.. Інтернаціоналізація як домінанта розвитку глобального ринку освітніх послуг: економічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2015/6.pdf

¹⁵ Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору [Електронний ресурс] / О. Ю. Красовська // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2011. – № 2. – С. 102-109. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2\(46\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2(46)_13)

¹⁶ Хомерікі О. А. Інтернаціоналізація і інтеграція, як напрямки глобалізації освіти: процеси синтезу і диференціації [Електронний ресурс] / О. А. Хомерікі // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2012. – Вип. 16. – С. 76-84. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2012_16_12

¹⁷ Чабала О. Інтернаціоналізація та глобалізація як ключові чинники міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти [Електронний ресурс] / О. Чабала // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – Вип. 43 (47) : матер. міжнар. наук.-практ. конф. : «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників», 14-15 травня 2015 р. – С. 112-126. Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/15349>.

¹⁸ OECD (2004), *Internationalisation and Trade in Higher Education, Opportunities and Challenges*, OECD, Paris.

- Стратегія розширення можливостей (*the capacity-building approach*), що передбачає навчання студентів, підвищення кваліфікації науковців, професорсько-викладацького складу за кордоном або в закордонних університетах.

Кожна з наведених стратегій спрямована на оптимізацію потоків академічної мобільності залежно від потреб студента і суспільства. Детальний опис зазначених стратегій здійснено дослідниками Г. Воскобойниковою, М. Головянко та С. Гришко¹⁹

Сучасний етап розвитку глобальної економіки знань пришвидшується завдяки стрімкому зростанню процесу інтернаціоналізації вищої освіти. Так, за даними Інституту міжнародної освіти²⁰, тільки на території Сполучених Штатів у 2014–2015 рр. кількість міжнародних студентів зросла на 10 % порівняно з попереднім роком і склала 974 926 студентів – найвищий показник з 1978–1979 рр. (рис. 1).

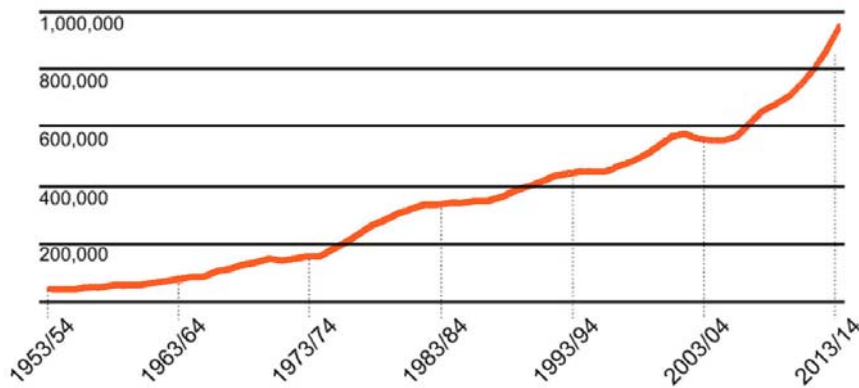

Рис. 1. Кількість міжнародних студентів у США 1953/1954–2014/2015²¹

Серед пріоритетних напрямів навчання іноземні студенти обирають інженерні (20 %), математичні та комп'ютерні (12 %) дисципліни, бізнес і менеджмент (20 %) (рис. 2). Такий вибір пояснюється роллю, яку університети відіграють в інноваційних системах країн. Так, на сьогодні на дослідні університети США припадає 52 % усіх фундаментальних досліджень порівняно з 38 % у 1960 р. Їх лідерські позиції на світовій арені пояснюються високими стандартами викладання, значними витратами на проведення досліджень, підтримкою урядами штатів.

¹⁹ Забезпечення якості вищої освіти: європейські кращі практики для України. Упорядник: Тарас Добко. Автори: Ганна Воскобойникова, Марія Головянко, Світлана Гришко та інші. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/analytics/305-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti-evropejski-krashchi-praktiki-dlya-ukrajini>.

²⁰ IIE Network for International Educators / Institute of International Education, 2016. – P.25-32.

²¹ Там само.

Рис. 2. Напрями навчання за вибором міжнародних студентів²²

Невипадково, що більшість іноземних студентів приїждить на навчання з країн, що стрімко розвиваються. Так, у 2015 р. 57 % іноземних студентів у США становили студенти з Китаю, Індії та Південної Кореї (31, 14, 6 % відповідно) (табл. 1).

Таблиця 1

ТОП-10 КРАЇН-ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО США²³

Країна	Кількість студентів, %
Китай	31
Індія	14
Південна Корея	6
Саудівська Аравія	6
Канада	3
Бразилія	2
В'єтнам	2
Мексика	2
Тайвань	2
Японія	2

²² ІІЕ Network for International Educators / Institute of International Education, 2016. – P.25-32.

²³ Там само.

Інтернаціоналізація вищої освіти веде до зростання грошових надходжень до країн, що пропонують конкурентоспроможні освітні послуги. За даними Інституту міжнародної освіти, тільки у 2014–2015 рр. економіка США отримала понад 30,8 млрд дол. за навчання іноземних студентів. Процесу їх навчання в університетах країн ключових інноваторів часто перешкоджають високі ціни. Алан Гудман, президент Інституту міжнародної освіти, та Стасія Бергман, міжнародний експерт з професійного розвитку, у книзі «Підготовка до навчання в США» наголошують, що протягом останніх 25 років середні щорічні витрати на освіту в США зросли з 10 тис. дол. США у 1985 р. до 59 800 дол. США у 2011 р. і перевищили рівень інфляції у 2,5 разів. Середні витрати на навчання в університеті протягом чотирьох років сьогодні становлять 60 тис. дол. США, що призводить до зростання студентської заборгованості²⁴.

За таких умов вражаючими темпами розвиваються різні форми співпраці між вищими навчальними закладами різних країн. Інститут міжнародної освіти виділяє такі види міжнародного академічного співробітництва.

- *Партнерське викладання*: цьому виду співпраці сприяє розвиток технологій, які дозволяють проводити віртуальні заняття, відеоконференції, здійснювати обмін електронними листами та застосовувати веб-платформи. Цей вид співпраці дає можливість викладачам з партнерських університетів ефективно спілкуватись зі студентськими аудиторіями і часто є передумовою подальшого розвитку нових видів партнерських стосунків.

- *Консорціум університетів*: група, що складається з двох або більше університетів, які працюють разом і об'єднують ресурси для досягнення спільних цілей. Консорціум дає університетам унікальну можливість розширити партнерство і використати переваги партнерів. Цей вид співпраці часто передбачає залучення університетів як у країнах, що розвиваються, так і в розвинених.

- *Обмін викладачами*: сприяє більш глибокому розвитку співробітництва і часто фінансується такими державними програмами, як Програма імені Фулбрайта. Запрошені викладачі можуть читати повний курс лекцій або компоненти курсу.

- *Навчання в університеті-партнері за кордоном під керівництвом викладача*: вид співпраці є підґрунтям подальшого розвитку співробітництва. Він не вимагає багато фінансових ресурсів, але є джерелом ентузіазму в обох університетах. Цей вид співпраці не передбачає трансферту кредитів. Програми під керівництвом викладачів

²⁴ IIE Network handbook for International Educators / Institute of International Education, 2016. – P. 25-32.

існують у різних форматах. Це дозволяє учасникам бути креативними та експериментувати.

- *Міжнародні програми подвійних дипломів*: програми спільно пропонуються двома (або більше) вищими навчальними закладами, які розташовані в різних країнах. Вони передбачають спільно розроблений навчальний план та узгоджений процес визнання кредитів. Студенти навчаються в обох вищих навчальних закладах. Після закінчення програми студенти отримують дипломи кожного з університетів.

- *Міжнародні програми спільних дипломів*: пропонуються спільно двома (або більше) вищими навчальними закладами, які розташовані в різних країнах. Вони передбачають спільно розроблений навчальний план та узгоджений процес визнання кредитів. Студенти навчаються в обох вищих навчальних закладах. На відміну від міжнародних програм подвійних дипломів, студенти цих програм отримують один диплом, який підписується двома університетами. Програми спільних дипломів пропонуються університетами після багатьох років співпраці.

- *Міжнародні програми суспільного навчання*: поєднують академічне навчання з суспільною діяльністю за кордоном. Такі проекти поглиблюють досвід студентів, навчають громадянській відповідальності і залучають студентів до міжнародної суспільної діяльності. Такі програми зазвичай пропонуються протягом короткострокових чи довгострокових поїздок за кордон і часто супроводжуються додатковою діяльністю студентів у позааудиторний час.

- *Міжнародні програми проходження практики*: університети встановлюють міцні зв'язки з роботодавцями, що допомагає в організації практики для студентів. Оскільки міжнародні компанії мають представництва за кордоном, університети використовують ці ділові зв'язки для організації практики студентів.

- *Спільна дослідна діяльність*: часто здійснюється викладачами окремо від загального процесу інтернаціоналізації університету, але краще сприяє освітнім установам, коли здійснюється на довгострокових інституціональних засадах. Так, дослідники університету-партнера сприяють розширенню зв'язків університету з іншими кафедрами і факультетами та часто організують короткочасні візити студентів до свого університету або проводять конференції на базі обох навчальних закладів.

- *Діяльність, що спільно фінансується двома університетами*: такі події, як спільні публікації, конференції, семінари, відеоконференції, лекції, книжкові клуби, ознайомчі поїздки є ефективним двигуном співпраці.

- *Змішані «сендвіч-програми»*: передбачають, що студенти починають навчання в своєму університеті, продовжують навчальний процес в університеті-партнері, а потім повертаються до базового університету для закінчення навчання.

- *Обмін студентами*: обмін студентами на короткостроковий або довгостроковий періоди є одним з найбільш поширених видів партнерства. Цей вид співпраці сприяє творчій діяльності. Крім навчальних курсів студенти працюють в лабораторіях, вивчають мови, проходять практику і/або долучаються до суспільної діяльності.

- *Спільні ресурси*: університети спільно використовують лабораторії, бібліотечні ресурси, навчальні плани, що сприяє подальшому розвитку взаємодії.

Найвагомішим проявом інтернаціоналізації вищої освіти є міжнародне співробітництво між університетами з надання освітніх послуг. На нашу думку, найвищим рівнем інтернаціоналізації таких послуг щодо вищої освіти є кооперація між університетами у розробці та реалізації спільних освітніх програм. Для вищих навчальних закладів, конкретизуючи погляд Н. П. Мешко²⁵ та О. В. Присвітлої²⁶, розвиток освітніх послуг у першу чергу полягає в розробці і реалізації спільних освітніх програм.

Все більше вищих навчальних закладів, розташованих в центрах академічного світу, прагнуть поєднати збільшення набору іноземних студентів з розширенням пропозиції своїх освітніх послуг на перспективних ринках. Ця тенденція показує зрушення в процесі інтернаціоналізації від попиту до пропозиції.

Більш глибока взаємодія між навчальними закладами передбачається під час укладання ними різних угод про введення узгоджених освітніх програм. «Глобальний альянс транснаціональної освіти» (Global Alliance for Transnational Education, GATE) передбачає кілька варіантів міжвузівських угод:

- *Франчайзинг*: за договором франшизи зарубіжний вищий навчальний заклад видає місцевому навчальному закладу дозвіл використовувати свої освітні програми і видавати свої дипломи на взаємно узгоджених умовах.

- *Програми-близнюки*: такі договори між вищими навчальними закладами різних країн укладаються для пропозиції спільних освітніх програм. В обох університетах студенти проходять одні й ті самі дис-

²⁵ Мешко Н.П., Присвітла О.В. Інтернаціоналізація як домінанта розвитку глобального ринку освітніх послуг: економічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2015/6.pdf

²⁶ Присвітла О. В. Міжнародне економічне співробітництво у науково-технологічній сфері – перспективи освітніх послуг / О. В. Присвітла // Сучасна Україна в глобальному середовищі: стратегічні орієнтири економічного розвитку : монографія. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 449-462.

ципліни, займаються за однаковими підручниками і здають однакові іспити, при цьому викладають їм зазвичай місцеві викладачі.

• *Взаємне визнання програм*: на відміну від попереднього договору, вищі навчальні заклади не розробляють спільних програм. Студенти зараховуються на освітню програму університету іншої країни, і всі отримувані ними оцінки визнаються правомочними в їх рідному навчальному закладі. Або студенти можуть навчатися у місцевому вищому навчальному закладі на одному етапі, отримуючи оцінки, які визнаються освітньою установою іншої країни, щоб потім пройти в цьому закладі програми наступного етапу навчання.

Деякі прихильники міжнародної освіти розглядають описані варіанти інтернаціоналізації як етапи на шляху вирішення більш складного завдання гармонізації і міжнародної інтеграції національних систем вищої освіти.

Такі серйозні чинники, як зростаюча автономія вищих навчальних закладів, децентралізація і передача повноважень від центральних національних урядів регіональним органам влади привносять ще більшу різноманітність в системі національної освіти, тим самим ускладнюючи їх міжнародну гармонізацію.

Прийняття і реалізація Болонської декларації від 19 липня 1999 р.²⁷ заклали основу для створення системи зрозумілих для всіх кваліфікаційних ступенів вищої освіти, системи вищої освіти, заснованої на двох рівнях, системи накопичення і перевodu кредитів, тобто свідоцтв попереднього рівня освіти, для продовження освіти в іншій країні, умов мобільності студентів, викладачів, дослідників і співробітництва в галузі управління якістю, європейського стандарту вищої освіти.

Переваги, відмінні риси та технологія міжнародної акредитації

Інтернаціоналізація ринку освіти, посилення міжнародної конкуренції, вихід на ринок освітніх послуг України нових гравців у вигляді зарубіжних вищих навчальних закладів, тренінгових компаній змушує їх прагнути до отримання додаткових сертифікатів про якість своїх освітніх програм і, тим самим, зміцнення власної конкурентоспроможності.

Такі сертифікати дозволяють отримати міжнародна акредитація. Міжнародна акредитація — це визнання авторитетною міжнародною організацією того, що даний вищий навчальний заклад відповідає визначеним цією організацією вимогам якості освіти. Визнання є результатом затвердженої процедури, що включає як самоаналіз уніве-

²⁷ Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19 червня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_525

рситету своєї діяльності, так і його аудит незалежними експертами. Міжнародна акредитація робить порівнянними кваліфікації різних вищих навчальних закладів, уніфікує їх вимоги, робить можливим процес мобільності студентів, викладачів і дослідників. При цьому міжнародна акредитація не веде до нівелювання національних і університетських особливостей.

Можна ідентифікувати такі причини, за якими вищі навчальні заклади зацікавлені в міжнародній акредитації, а саме:

- підтвердження елітності освітньої програми закордонним акредитаційним агентством за участю міжнародних експертів;
- можливість зміцнити репутацію та підвищити привабливість освітніх послуг, що надаються університетом;
- міжнародне визнання якості освітніх програм;
- формування в засобах масової інформації позитивного іміджу якості діяльності університету, що реалізує міжнародно акредитовані освітні програми.

Проходження процедури акредитації освітньої програми в агентстві будь-якої з країн, що підписали міжурядові угоди в галузі вищої освіти, автоматично веде до визнання цієї програми в країнах – підписантах цієї угоди.

Відмінні риси міжнародної акредитації зводяться до такого.

- Призначення міжнародної акредитації – підтвердження конкурентоспроможності випускників освітньої програми на ринку праці.
- Добровільність участі. Міжнародна акредитація є добровільною: вищий навчальний заклад має право самостійно визначати як доцільність її проходження, так і перелік винесених на акредитацію освітніх програм.
- Орієнтованість на освітні програми, тобто на оцінку професійним співтовариством їх якості.
- Багатосуб'єктність проведення оцінки, тобто до складу комісії з міжнародної акредитації можуть включатися не тільки представники зарубіжних акредитаційних агентств, але й студентства, роботодавців.
- Технологія проведення міжнародної акредитації базується на отриманні якісних оцінок роботи, аналізі змісту освітньої програми, опитуванні споживачів освітніх послуг.
- Результати міжнародної акредитації відображаються в першу чергу на репутації освітньої програми і університету у цілому.

Міжнародна акредитація освітніх програм переслідує такі цілі:

— оцінка відповідності якості і рівня підготовки випускників вимогам міжнародних професійних стандартів і запитів ринку праці до фахівців;

— визначення напрямів і інструментів поліпшення процесів реалізації освітньої програми з урахуванням кращих зарубіжних освітніх практик;

— формування системи менеджменту якості освіти на рівні освітньої програми відповідно до сучасних стандартів і кращих світових практик;

— розвиток культури якості у професорсько-викладацького складу та адміністративно-управлінських кадрів;

— формування зовнішніх гарантій якості освітньої програми в формі її міжнародної акредитації;

— розвиток міжнародної академічної мобільності студентів та викладачів;

— включення в міжнародні рейтинги освітніх програм.

Зазнали змін технологія і процедури оцінки якості, які використовуються міжнародними і національними агенціями із забезпечення якості. При всій необхідності розробки узгоджених правил і загальних підходів практика діяльності агентств свідчить про зростаюче розмаїття процедур гарантії якості (інституційна, програмна, кластерна, системна акредитація) і різноманітності використовуваних інструментів гарантії якості: акредитація (accreditation), аудит (audit), оцінювання (evaluation), бенчмаркінг (benchmarking), екселленс (excellence).

Проведення міжнародного акредитаційного аудиту передбачає отримання рекомендацій зі стратегічного розвитку факультетів і університету, спрямованих на підвищення їх конкурентоспроможності. Наприклад, у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана як основна рекомендація експертами була висловлена пропозиція активного впровадження англійської мови в освітні програми університету. Дана рекомендація логічна і зрозуміла, оскільки йдеться саме про міжнародну акредитацію, міжнародне визнання, що передбачає проведення занять англійською мовою, вільне володіння англійською мовою як студентами, так і викладачами. У числі конкурентних переваг університету експерти зазначили чітку практичну орієнтованість освітніх програм, їх постійну оновлюваність, послідовність і продуманість, високий рівень володіння студентами і викладачами професійною англійською мовою, наявність сучасної матеріально-технічної бази, дотримання принципів академічної свободи.

Для вищого навчального закладу важливим є слідування загально-визнаним технології міжнародної акредитації:

- вивчення умов виходу на акредитацію;
- підготовка заяви на акредитацію;
- отримання університетом кейса інформаційно-методичних матеріалів;

- самообстеження; підготовка звіту;
- зовнішня експертиза;
- підготовка аналітичних матеріалів;
- проходження акредитаційної ради та отримання сертифіката;
- публікація результатів,

За міжнародної акредитації освітня програма отримує визнання у всіх країнах, які підписали міжнародні угоди про взаємне визнання систем акредитації. Це суттєво розширює можливості академічної мобільності студентів, створення спільних із зарубіжними партнерами освітніх програм (Joint degree), що дозволяють випускникам отримувати два дипломи університетів-партнерів. Природно, що інформація про це публікується в ЗМІ, а це знову ж таки сприяє привабливості і визнанню програми серед вітчизняних і зарубіжних абітурієнтів і роботодавців.

Досвід спільних магістерських програм Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана і Бізнес-школи Університету Редлендс

Викладені концептуально-технологічні підходи до реалізації міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами знайшли втілення при міжнародній акредитації спільних магістерських програм бізнес-адміністрування (МВА) і міжнародного менеджменту (МІМ) Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та Бізнес-школи Університету Редлендс, Каліфорнія, США.

Навчальними закладами була обрана стратегія розширення можливостей (*the capacity-building approach*), що передбачає навчання студентів, підвищення кваліфікації науковців, професорсько-викладацького складу за кордоном або в закордонних університетах.

В основу міжуніверситетських угод була покладена *Програма спільних дипломів (Joint degree)*, тобто створення спільних освітніх програм магістерського рівня.

З 2012 р. професори двох навчальних закладів відпрацьовували структуру, зміст і навчальний план магістерських програм бізнес-адміністрування та міжнародного менеджменту з урахуванням сучасних вимог міжнародного освітнього простору та національних особливостей. Для забезпечення ефективної співпраці проводилися лекції та семінари з дисциплін професійної підготовки (з міжнародної економіки, фінансів тощо), тематичні щорічні літні наукові семінари (за загальним напрямом «Погляд на американську економіку»), спільні он-лайн лекції, конференції та спільні наукові дослідження, результатом яких стала підготовка наукових статей.

Спільні магістерські програми є предметом угоди між університетами-партнерами і включає такі основні положення:

- університети-партнери спільно розробляють, здійснюють, контролюють й оцінюють спільні програми MBA та MIM;
- університетами-партнерами спільно присвоюється єдиний ступінь MBA або MIM кожному студенту, який бере участь і відповідає вимогам випускників програм;
- кожний з університетів-партнерів організовує прийом студентів відповідно до спільних вступних вимог;
- базовим призначається університет, який приймає студента відповідно до спільно встановлених стандартів;
- базовий університет несе відповідальність за повне адміністрування спільних програм;
- навчальний план спільної програми переглядається і затверджується відповідно до спільно погодженої процедури кожним університетом;
- університети-партнери створюють Комітет з нагляду за спільними програмами для реалізації, контролю та оцінки якості програм;
- університети-партнери організовують і проводять міжнародну акредитацію спільних програм.

Обов'язками університетів-партнерів є:

- прийняття університетами-партнерами політики рівних можливостей та відсутності дискримінації за будь-якими ознаками: раси, релігії, кольору шкіри, статі, віку, національного походження, генетичної інформації, сімейного стану, батьківського статусу, сексуальної орієнтації, інвалідності або статусу ветерана;
- зарахування студентів на основі спільних вступних вимог університетів-партнерів;
- забезпечення координування студентів, що прибувають на навчання;
- надання студентам спільних програм MBA та MIM тих самих прав, що й звичайним студентам, у кожному університеті-партнері протягом періоду навчання в університеті;
- забезпечення студентів спільних програм академічними та іншими консультаційними послугами відповідно до ресурсів і процедур, які наявні у кожному університеті-партнері.

Розроблені спільні магістерські програми проходили узгодження в університетах-партнерах за існуючими порядками.

В Університеті Редлендс всі нові програми бізнес-школи спочатку проходять узгодження в Комітеті з навчальних планів (Curriculum Committee). Після цього програма вивчається та затверджується Асамблеєю Бізнес-Школи (URSB Assembly). Наступний етап передбачає фінансовий та адміністративний аналіз, який здійснюється

Офісом Першого проректора. Результати дослідження подаються в Комітет Факультетського Сенату на відповідність академічним Планам та стандартам (CAPS). Комітет розглядає нову програму, результати фінансового та адміністративного аналізу і виносить рішення про ухвалу програми. Університети-партнери обмінюються ухвалами про затвердження спільних програм.

Наступний етап передбачає проходження акредитації спільної програми регіональною акредитаційною організацією — Західною Асоціацією Коледжів та Університетів (WSCUC). В основі процесу акредитації лежить концепція вдосконалення якості освіти. Це передбачає, що кожний університет залучений до програми покращення якості та може продемонструвати, як цей процес відповідає місії університету. Університет-партнер українського ВНЗ в США повинен продемонструвати відданість процесу покращення якості програм та послуг в контексті своєї місії, ресурсів та створенню середовища, яке поєднує викладання, дослідження, навчання та служіння на користь країні. Для проходження акредитації університет-партнер надає до асоціації 25 документів, серед яких такі, як:

1. Інформація про партнерський університет, опис спільної програми, цілі, завдання, результати опитувань серед студентів щодо необхідності програми, плани щодо маркетингу, прогноз щодо кількості студентів.

2. Дані та підтвердження акредитації та ліцензування українського ВНЗ в Україні.

3. Обґрунтування того, як спільна програма сприятиме реалізації місії університетів, опис методів, задіяних для забезпечення набору студентів.

4. Опис взаємовідносин між університетами-партнерами, що стосується набору студентів, запровадження програм, обміну студентами та викладачами.

5. Меморандум про співпрацю між університетами відповідно до вимог Асоціації західних коледжів та університетів щодо співпраці з неакредитованими в США установами (WASCUCs Agreements with Unaccredited Entities Policy and Guidelines).

6. Навчальний план програми з описом змісту та філософії програми, структури, кількості кредитів, базових дисциплін та дисциплін за вибором студента; педагогічних методів.

7. Навчальні програми, які зазначають, що студенти отримують після закінчення програми; опис всіх видів навчальної роботи та завдань, які пропонуються студентам; літературу та опис інформаційних ресурсів.

8. Опис і вимоги до процесу проходження студентами виробничої практики.

9. Опис інших видів вимог щодо проходження програми, що включає написання магістерської дисертації та іспит.

10. Обґрунтування навчальної ефективності програми, сучасності матеріалів, методів викладання та їх відповідності цілям програми, опис процесу перегляду програм.

11. Опис системи оцінювання програми на різних стадіях навчального процесу, що містить оцінювання досягнень студентів за допомогою як прямих, так і непрямих методів.

12. Опис моделі покращення програми завдяки результатам оцінювання.

13. Опис плану збору даних та аналізу отриманих результатів в існуючих програмах.

14. Опис процедур перевірки ефективності викладацької діяльності.

15. Опис розкладу, кількість кредитів і годин викладання відповідно до вимог Західної асоціації коледжів та університетів до кредитних годин (WSCUC's Policy on Credit Hour).

16. Опис вимог і процедури вступу на спільні програми.

17. Опис політики трансферу кредитів з зазначенням кредитів, які студенти можуть перезарахувати відповідно до вимог університетів-партнерів (Transfer of Credit policies).

18. Інформація про викладачів, які задіяні на програмі, показник відношення кількості викладачів до кількості студентів відповідно до стандартів (ACBSP).

19. Опис програм академічної підтримки студентів протягом їх навчання на спільних програмах.

20. Опис програм професійної підтримки студентів спільних програм.

21. Доступ до бібліотечних ресурсів, баз даних, наявність допомоги фахівців бібліотеки щодо проведення досліджень в бібліотеці партнерського університету.

22. Опис технологічної потужності університету-партнера, наявність технологічної допомоги студентам і викладачам.

23. Опис інфраструктури університету та обладнання аудиторій для проведення занять на спільних програмах.

24. Оцінку фінансової життєздатності програми відповідно до Стратегічного плану розвитку університету; загальна вартість програми.

25. Опис стратегії в разі припинення спільних програм відповідно до вимог Західної асоціації коледжів та університетів (WSCUC's Policy on Teach-Out Plans and Teach-Out Agreements).

Варто зазначити, що система оцінювання знань студентів та система проходження практик повністю співпадають у двох університетах-партнерах та відповідають сучасним світовим освітнім тенденціям.

Навчальний план програми побудований таким чином, що три дисципліни і міждисциплінарний тренінг, які викладаються в Сполучених Штатах, пропонуються студентам Київського університету-партнера влітку протягом 2 місяців в Бізнес-школі Університету Редлендс. Навчальним планом передбачено проведення різноманітних кейсів-симуляцій, бізнес ігор та колоквиумів, що сприяють інноваційному та трансдисциплінарному характеру навчального процесу. По завершенню літнього семестру в Сполучених Штатах майбутні магістри продовжують навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. Останній семестр передбачає проходження виробничої практики та написання магістерської роботи з урахуванням знань, вмінь і навичок, отриманих в Сполучених Штатах. У результаті прилюдного захисту магістерської роботи студенти отримують диплом Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана і Бізнес-школи Університету Редлендс (США).

Висновки

Сутність концептуальних підходів запровадження і реалізації міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами з впровадження спільних акредитованих освітніх програм з урахуванням тенденцій інтернаціоналізації вищої освіти полягають у такому:

- визначення і конкретизація тенденцій інтернаціоналізації вищої освіти, що мають бути враховані у змісті угоди (ухвали, меморандуму тощо) про співробітництво між вищими навчальними закладами;
- дотримання вимог міжнародної акредитації спільних освітніх програм на основі вдосконалення системи якості освіти;
- розробка структури і змісту спільної освітньої програми на основі компетентнісного підходу з урахуванням перспективних потреб ринку праці та національних особливостей;
- організація навчального процесу згідно з правилами, визначеними документом про співробітництво між вищими навчальними закладами і національними нормами.

Реалізація зазначених підходів на прикладі співробітництва між Київським національним економічним університетом імені Вадима Гетьмана і Бізнес-школою Університету Редлендс (США) довели їх практичну значущість.

Список літератури

1. *Авшенюк Н.* Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / Н.Авшенюк // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. — 2009. — Вип. 468. — С. 3–11.

2. *Андрущенко В.* Академічна мобільність: проблема реалізації в Україні і в світі / В. Андрущенко, В. Молодиченко // Вища освіта України. — 2010. — No 1. — С. 34–42.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
4. Забезпечення якості вищої освіти: європейські кращі практики для України. Упорядник: Тарас Добко. Автори: Ганна Воскобойникова, Марія Головянко, Світлана Гришко та інші. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/analytics/305-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti-evropejski-krashchi-praktiki-dlya-ukrajini>.
5. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / О. Ю. Красовська // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. — 2011. — № 2. — С. 102-109. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2\(46\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2(46)_13)
6. *Корсак К.* Нове століття — нова вища освіта: аспекти трансформації змісту вищої освіти у сучасному світі та в Україні, шляхи вдосконалення вищої освіти з переходом її до багатоступеневої структури / К. Корсак // Вища школа. — 2001. — No 3/4. — С. 62–71.
7. *Кремень В. Г.* Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М. Ф. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин ; [за ред. В. Г. Кременя]. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2004. — 382 с.
8. *Луговий В. І.* Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Вісник АПН України — 2009. — No 2. — С. 14–27.
9. *Мешко Н.П., Присвітла О.В.* Інтернаціоналізація як домінанта розвитку глобального ринку освітніх послуг: економічний аспект. — Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/6.pdf
10. *Мотунова І. Г.* Університет як простір міжкультурного діалогу / І. Мотунова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — 2011. — No 2. — С. 177-186.
11. Національний глосарій 2014 — Режим доступу : http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf.
12. *Присвітла О. В.* Міжнародне економічне співробітництво у науково-технологічній сфері — перспективи освітніх послуг / О. В. Присвітла // Сучасна Україна в глобальному середовищі: стратегічні орієнтири економічного розвитку : монографія. — Дніпропетровськ, 2015. — С. 449-462
13. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд — Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf.
14. *Сбруєва А. А.* Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми / А. А. Сбруєва // Педагогічні науки. — Суми : СумДПУ, 2001. — С. 157–167.
15. *Солощенко В. М.* Інтернаціоналізація університетської освіти: досвід німецькомовних країн / В. Солощенко. — Суми : Мрія, 2012. — 176 с.
16. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19 червня 1999 року — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_525

17. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах [Текст] : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / кол. авт. ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 136 с. — ISBN 978-966-8687-97-6.
18. Хомерікі О. А. Інтернаціоналізація і інтеграція, як напрямки глобалізації освіти: процеси синтезу і диференціації / О. А. Хомерікі // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. — 2012. — Вип. 16. — С. 76-84. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2012_16_12
19. Чабала О. Інтернаціоналізація та глобалізація як ключові чинники міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти / О. Чабала // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. Л. Л. Тovaжнянський, О. Г. Романовський. — Харків : НТУ «ХПІ», 2015. — Вип. 43 (47) : матер. міжнар. наук.-практ. конф. : «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників», 14-15 травня 2015 р. — С. 112-126. Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/15349>.
20. Altbach, P. G. Globalization and the university: Realities in an unequal world. / In J. J. F. Forest and P. G. Altbach (Eds.) // International handbook of higher education (pp. 121-139). Dordrecht, The Netherlands: Springer.
21. Goodman A., Berdan S. Preparing to study in the USA // Institute for International Education, 2016.-P 41.
22. IIE Network for International Educators / Institute of International Education, 2016. — P.25-32
23. Knight J. Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales / J. Knight // Journal of Studies in International Education. — Amsterdam : SAGE Publications, Spring, 2004. — Vol. 8, No 1. — P. 5–31
24. OECD (2004), Internationalisation and Trade in Higher Education, Opportunities and Challenges, OECD, Paris.
25. Whalley T. Best practice guidelines for internationalizing the curriculum [Electronic resource] / T. Whalley. — URL : <http://www.jcu.edu.au/office/tld/teachingsupport/documents/Whalley-Best-Practice.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 1.11.2016